

Barokní umění

- rozdělení Evropy na katolickou (protireformační) a evangelickou (reformační, protestantskou) - toto rozdělení mělo i dopad na dělení na rozdělení baroka na barok dynamický a barok klasicizující.
- vznik absolutistických států, velké válečné konflikty (např. třicetiletá válka 1618-1648), rozšiřování kolonií, apod.
- doba válek, nemocí, pověr, inkvizičních procesů, honů na čarodějnice a náboženské nesnášenlivosti

□ vznik, pojem, rozšíření barokního umění

- počátek v 16. století v Římě (trvalo až do 18. století), vzniklo na objednávku katolické církve (Tridentský koncil, 1545, stanovil umělecký kánon, ve kterém mělo umění promlouvat s obyčejným lidem v kombinaci s náboženskými myšlenkami prosazovanými církví - církevní populismus pro všechny vrstvy obyvatelstva – obroda křesťanství)
- navazuje na renesanci, ale postupně se odlišuje a tvarově se rozdělil do dvou základních směrů:
 - klasicizující barok – přímé dědictví renesance, ale ztráta lidského měřítko, bez dynamických prvků
 - dynamický (iluzivní nebo radikální) barok – prostory složitého půdorysného tvaru, střídání tvarů, dynamika, pohyb
- pojem baroko pochází z portugalštiny (výraz perles baroques se pro perly nepravidelného tvaru používal počátkem 16. století), tak se označovalo vše nabubřelé, nesprávné a směšné - podobně jako označení mnoha jiných slohů bylo baroko pojmenováno až zpětně a hanlivě
- v průběhu 17. a 18. století se baroko rozšířilo do celé Evropy (v rámci Ruska i do Asie v podobě „sibiřského baroka“), proniklo do všech uměleckých a životních projevů (architektura, výtvarné umění, literatura, divadlo, hudba)

□ znaky barokního umění

- dynamika – snaha o vyjádření pohybu, (renesanční umění je z tohoto hlediska statické, jeho ideálem je stavba vybudovaná na půdorysu kruhu, pak baroko je dynamické a jeho ideálem je ovál či elipsa)
- emotivnost – zobrazování silných citů
- bohatost tvarů – především nepravidelných tvarů, asymetrická forma s vyklenutým a vydutým zaoblením
- zdobnost – zlacení, reliéfy, sochy, drapérie
- nadsazené proporce, prostorově rozvinutá gesta
- efektní perspektivy (využití souhry architektury a malby, iluzivní malba architektonických prvků)

Architektura

- barokní architektura působí mohutným dojmem, je propojena s plastickou a malířskou výzdobou
- prvky – elipsy, sloupy, valené klenby, kopule, oválná okna, plastické portály, zvoncové nebo cibulové věže, mansardové střechy, bohatá vnitřní výzdoba – štukování, napodobení mramoru, pozlacování, sochařská výzdoba – putto (malý anděl)
- materiál - typickým materiálem jsou omítané cihly, doplňované kamenem
- světské stavby – reprezentační královská sídla, paláce a zámky, městská sídla, měšťanské domy, radnice - dávají najevo bohatství, luxus i snahu o zajištění pohodlí, menší stavby (altány, fontány) jsou jako živé organismy, cílem bylo zachycení v nějakém pohybu - s každým úhlem pohledu poskytovaly jiné zobrazení, jiný výraz, jinou podobu
 - urbanismus - města stavěla podle pečlivě připravených plánů, které braly ohled na potřeby obchodu, dopravy a bezpečnosti, a estetiky, města měla symetrický centrální půdorys s náměstím, ulice a domy se rozbíhaly do tvaru hvězdy nebo šachovnice - **Kolonáda před chrámem sv. Petra ve Vatikánu (Gian Lorenzo Bernini, 1665), náměstí Sv. Petra**
- církevní stavby - chrámové stavby (chrámy, kostely, kláštery, kaple) mají komplikovaný půdorys, často s kruhovými a eliptickými prvky, působivost kleneb a kopulí posilují iluzivní malby, stavby měly působit jako obraz nebe přenesený na zem
- nejvýznamnějšími barokní architekti:
 - Gian Lorenzo Bernini – kaple San Andreas
 - Francesco Borromini - kostel San Carlo alle Quattro Fontane v Římě, iluzivní architektura v Palace Spada

Sochařství

- **znaky** - sochy byly zachyceny s **nadsázkou tvarů a emocí** (ve tvářích zobrazen krajní pocit – strach, extáze, vzrušení, **dynamické sochy v pohybu** s nadnesenými gesty (opuštění tvarově vyrovnaného ideálu renesanční krásy), **zachycení rozevlátých rouch**, drapérie)
- **funkce** - sochařství bylo úzce vázáno na architekturu, díla většinou sloužila jako dekorace mostů, hradních nádvoří, zahrad a kostelů, často součástí stavby (sochy na portálech)
- **druhy soch** - nejprve volná socha - lidská figura, později velká sousoší s dějově provázanými postavami, **alegorické sochy** (sousoší), sochy světců, **fontány**, **mariánské sloupy** (morové sloupy)
- **materiály** - tvořilo se z kamene, štuky, dřeva, stříbra, nejvíce z pískovce
- **náměty** – církevní a mytologické - sochy světců, náboženské scény a alegorie (v lidovém umění - křížové cesty, kapličky, kříže u cest)
- **významní sochaři a památky**
 - podobu barokní sochy určil sochař a architekt **Gian Lorenzo Bernini** (na něj navazují ostatní barokní sochaři) - **Apolos a Dafne**, **Vidění Svaté Teresie**, **Fontána čtyř řek**
 - nejvýznamnějším konkurentem G. L. Berniniho byl **Alessandro Algardi** – reliéf Vyhnutí Atily Lvem I.

Malířství

- **druhy** – fresky (fresky v kupolích se zvláštní perspektivou) závěsné obrazy – olejomalby, portréty
- **znaky** – zobrazení nejvyššího stupně **citovosti a dramatickosti** ve vystupňovaných kompozicích (založeno na **principu contrapposto**, který otáčel ramena a boky postav opačnými směry, k dosažení pohybové dynamiky, dynamiky bylo často dosaženo bohatostí drapérií a korpulentností nahých ženských těl)
- **využívání šerosvitu**, hry světla a stínu na tvářích plných emocí, k dokreslení emocionality bylo použito jemných a teplých tónů.
- **nejvýznamnější barokní malíři**
 - **Caravaggio** – italský malíř, **Ukřižování svatého Petra – Itálie**
 - **Diego Velázquez** – španělský dvorní malíř, **Dvorní dámy**
 - **Peter Paul Rubens** – vlámský malíř, **Tři Grácie**
 - **Rembrandt van Rijn** – holandský malíř, **Noční hlídka**